

УДК 317.13

РОЛЬ ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІАГНОСТИКИ В КОНТЕКСТІ ОСОБИСТІСНО ОРІЄНТОВАНОЇ ОСВІТИ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ**Дубровський В. Л.**

У статті акцентується увага на особливостях педагогічної діагностики як одного з головних завдань навчально-виховного процесу з метою створення умов для оптимального розвитку особистості дитини, пошуку шляхів оптимізації навчання та виховання і самореалізації кожної особистості.

Ключові слова: особистісно орієнтована освіта, індивід; особистість, розвиток, педагогічна діагностика.

В статье сделан акцент на особенностях педагогической диагностики как одной из главных задач учебно-воспитательного процесса с целью создания условий оптимального развития личности ребенка, поиска путей оптимизации обучения и воспитания, самореализации личности.

Ключевые слова: личностно-ориентированное образование, индивид, личность, развитие, педагогическая диагностика.

This article draws attention to peculiarities of pedagogical diagnostics as one of the most important tasks of the teaching and educational process with the aim of creating optimal development conditions for children, searching for optimization of education and upbringing and self-actualization of everyone.

Key-words: personality-focused education; individual; personality; development; pedagogical diagnostics.

На сучасному етапі розвитку суспільства освітня система потребує модернізації, яка має забезпечити комплекс інновацій, що стає вимогою сьогодення. Підвищення якості освіти розглядається як один із вирішальних факторів розвитку вищих навчальних закладів на шляху приєднання України до Болонського процесу.

Упровадження особистісно орієнтованої парадигми освіти у вищих навчальних закладах у контексті реалізації принципів Болонської декларації спричинило об'єктивну неминучість перенесення акцентів на підготовку вчителя, система якої має відповідати на це створенням нових шкіл, лабораторій, введенням інновацій у технології навчання, що ґрунтуються на сучасних дидактичних принципах та психолого-педагогічних теоріях, які розвивають діяльнісний підхід до навчання, оскільки головною метою школи є формування і розвиток високоінтелектуальної, свідомої особистості з громадянською позицією, готовою до конкурентного вибору свого місця в житті.

Становлення школи нового типу є багатовимірним і складним процесом, який складається з великої кількості взаємопов'язаних елементів. Перед педагогічним колективом такої школи відкривається широкий простір для втілення в життя і навчальну практику прогресивних ідей, нових освітніх технологій, сучасних форм і методів організації навчально-виховного процесу.

Серед цілої низки найскладніших проблем демократизації та реформування освіти найсерйозніша – це підготовка вчителя, який знаходиться в центрі всіх змін і реформ в освіті.

Сьогодні сучасне суспільство потребує не вузьких спеціалістів, а всебічно розвинених, соціально активних особистостей, які мають фундаментальну наукову освіту, багату внутрішню культуру. Для педагогічної діяльності вчителя особливо важливі професійно значущі особистісні якості. Становлення учителя – це в першу чергу формування його як особистості і лише потім – як професійного працівника, що володіє спеціальними знаннями в певній галузі педагогічної діяльності.

На сучасному етапі розвитку освіти великого значення набувають роль і значущість кожної особистості, успішність її індивідуального розвитку, тому одним із головних завдань навчально-виховного процесу є створення умов для оптимального

розвитку особистості дитини, пошук шляхів оптимізації навчання та виховання, а пріоритетом в розвитку освіти стає особистісна орієнтація та створення умов для розвитку і самореалізації кожної особистості.

Відхід від авторитарної педагогіки передбачає переорієнтацію на педагогіку особистісну, педагогіку толерантності, педагогіку співпраці учителя і учня з метою взаєморозвитку і взаємовдосконалення, що дозволить сформувати людину з інноваційним типом мислення, інноваційним типом культури, з готовністю до інноваційного типу діяльності.

Навчально-виховний процес повинен забезпечити особистісний розвиток школяра за умови постійного виявлення змін, які відбуваються у характері та діях суб'єктів виховання. Ці зміни допомагає виявити науково обґрунтована діагностика, доцільність якої зумовлена необхідністю отримання певної достовірної інформації про розвиток школяра, формування взаємин у класному колективі. Реальний аналіз отриманої інформації – основа для коригування виховної системи, моделювання нових виховних підходів.

Професійно-педагогічна підготовка майбутнього вчителя до реалізації особистісно орієнтованого навчання потребує змін у меті, завданнях, змісті освіти, а також володіння інноваційними технологіями.

Одним із важливих шляхів покращення навчально-виховного процесу сучасної школи є побудова її на основі педагогічної діагностики. Педагогічна діагностика покликана оптимізувати навчально-виховний процес, забезпечити правильне визначення його результатів, звести до мінімуму помилки. Тому основною функцією педагога є вивчення особистості учня, що дозволяє контролювати хід і темп його психічного розвитку, виявляти індивідуальні й потенційні можливості; визначення необхідного для виявлення загальних і функціональних затримок, труднощів психічного розвитку. Це дає можливість своєчасній організації психолого-педагогічної корекції. На жаль, у шкільній практиці діагностика поки що не сприймається як обов'язковий компонент педагогічного процесу, незважаючи на те, що існує посада шкільного психолога, який у свою чергу не завжди спроможний охопити кожного учня і вести його. Це призводить до поверхневого знання дітей, до усереднення всіх педагогічних установок – змісту, форм, методів, засобів впливу без урахування вікової індивідуальної своєрідності сучасних школярів.

У світлі освітніх технологій справжній педагог повинен бути підготовленим до глибокого науково обґрунтованого аналізу педагогічного процесу, щоб зуміти відійти від прагнення спиратися тільки на інтуїцію і змінити свою позицію з "Мені так здається" на позицію "Об'єктивно встановлено, що..." Тільки в такому разі буде здійснено необхідний рух у професійній підготовці вчителя, у формуванні його професійної самостійності і творчої індивідуальності.

Діагностична діяльність учителя спрямована на отримання оперативної інформації про різні об'єкти і суб'єкти з допомогою таких діагностичних процедур, які не потребують значних затрат, зусиль і часу, спеціального обладнання, нескладні у використанні і можуть здійснюватися в ході різноманітної діяльності. Особливістю даної діагностики є й те, що інформація, отримана на її основі, виходить з безпосередніх потреб навчального процесу і обслуговує їх. Діагностика тісно пов'язана з практичною діяльністю вчителя, є її невід'ємним компонентом.

У сьогоднішній педагогічній діяльності спостерігається таке явище: психологи, володіючи всебічною інформацією про вихованців і навчальний процес, не знають, як її використати, оскільки мають обмежений досвід викладацької діяльності, а педагоги здійснюють освітню діяльність, не володіючи необхідною інформацією і не розуміючи багатьох явищ, які описують у психодіагностиці.

Вирішення цього протиріччя – в підготовці майбутніх учителів до діагностичної діяльності.

В основі діагностичної діяльності педагога лежить практична потреба в додатковій достовірній інформації. Його діяльність більшою мірою проходить в умовах невизначеності. І щоб прийняти те чи інше рішення, необхідно зняти невизначеність, дізнатися про особистість вихованця, про сам процес навчання і виховання. Потреба в додатковій інформації виникає при ідентифікації об'єктів, суб'єктів і процесів педагогічної дійсності; при зміні звичного ходу діяльності, розвитку вихованців; у разі різних відхилень у поведінці і розвитку дітей; невідповідності результатів діяльності очікуваному ефекту чи потребам суспільства.

Уявлення про показники рівня соціального розвитку школяра має важливе значення як для педагогів, так і для самих учнів. З іншого боку, показники виступають як параметри, за якими можна і потрібно зробити висновок про вихованість учнів.

Показники певною мірою носять нормативний характер, конкретизуючи вимогу суспільства до особистості молодшої людини. Кількість показників вихованості не може бути великою, вона повинна відповідати реальним можливостям їх практичного застосування у виховній роботі, особливо в педагогічній діагностиці.

Зміст підготовки учителя визначається не лише тим, що він повинен робити в школі, але і тим, як ця діяльність повинна здійснюватися; необхідно зробити глибокий теоретичний аналіз структури педагогічної діяльності, виділити її основні етапи і встановити алгоритм.

У діагностичній діяльності можна виділити перш за все такі аспекти: збір даних, на основі яких робляться висновки, порівняння, аналіз, прогнозування, інтерпретація, контроль за тим, як впливають на учнів різні діагностичні методи. Слід також урахувати принципи об'єктивності, надійності, систематичності.

А. Г. Дербеньова визначає такий алгоритм системи діагностики, контролю, перевірки й оцінювання знань: попереднє виявлення рівня знань учнів; компенсаційне навчання, спрямоване на усунення програми у знаннях і вміннях; повторні перевірка й облік знань, умінь набутих на всіх етапах дидактичного процесу.

У процесі виховної діяльності педагоги повинні спиратися на проєктовану модель учня і, маючи знання про індивідуальні особливості, прогнозувати його розвиток, формувати інтелектуальну, високодуховну, моральну, естетично і фізично досконалу особистість. Учні в свою чергу мають поповнювати знання про навколишній світ, опановувати методи та прийоми самоаналізу, самопізнання.

У результаті навчально-виховної діяльності на основі педагогічної діагностики модель випускника сучасної школи повинні складати: рівень соціальної свідомості, гуманістичний світогляд, соціальна адаптація, рівень духовного, фізичного і психічного здоров'я, рівень креативності, рівень компетентності, потреба в самореалізації.

Література

1. Бех І. Д. Особистісно зорієнтоване виховання : посібник / Іван Дмитрович Бех. – К. : ІЗМН, 1998. – 204 с.
2. Державна національна програма "Освіта. Україна XXI століття". – К. : Райдуга, 1994. – 61 с.
3. Дербеньова А. Г. Педагогічна діагностика у класному керівництві : навч. посіб. / А. Г. Дербеньова. – Харків : Видавнича група "Основа", 2007. – 175 с.
4. Підготовка майбутнього вчителя до впровадження педагогічних технологій : навч. посіб. / О. М. Пехота, В. Д. Будаєв, А. М. Старєва та ін. – К. : А.С.К., 2003. – 238 с.